

Els pioners del documentalisme

Darrerament Mallol i Puigvert, Puigvert i Mallol, han tornat a estar d'actualitat per dos motius diferents: el primer, pels homenatges que ha rebut fa poc, i el segon perquè el seu cinema s'ha fet més actual que mai. Molts cineastes que avui dia es mouen en el documental o en les seves fronteres estan tractant temes com els que ja als anys 50 oferien aquests cineastes: mons que s'acaben, oficis perduts, l'inexorable pas del temps o el cinema del jo. Temes sempre tractats des de la contemplació, el perfeccionisme formal i un ritme lent de filmació. Avui els hem reunit per parlar amb ells i per saber quina visió del cinema tenen aquests dos veterans del cinema gironí.

JOAQUIM TOMÀS

JORDI DORCA > TEXT
CLAUDI VALENTÍ > FOTOGRAFIA

PUIGVERT MALLOL

«Ja l'he vist, aquesta revista... M'hi volia subscriure però em va passar per alt i ja no ho he fet. Potser ara ho faré», diu Mallol just abans de començar l'entrevista. Som al Casino de Girona, fent una sessió de fotografies en un entorn que ens transporta a aquella atmosfera dels anys 50 en què Puigvert i Mallol es reunien amb altres cineastes, membres de l'Associació Fotogràfica de Catalunya. El lloc els agrada. Puigvert recorda alguns balls que va freqüentar al Casino; Mallol reconeix que no hi havia estat mai. Comencen les fotografies, se'ls veu molt animats, estan contents que se'ls entrevist i agraïen l'oportunitat del retrobament de dos vells amics.

—Ara que ja han passat dels 80 anys, ja es pot dir que són cineastes retirats? O encara hi ha ganes de fer algun curtmètratge més, algun documental més...?

—*Tomàs Mallol:* Jo he canviat de posició. Em sembla que era l'any 1977 quan vaig fer l'última pel·lícula i em vaig proposar de no fer-ne cap més. Tot i que em vaig deixar coses al tinter per fer, no he tornat a agafar aquelles idees perquè segurament em repetiria una mica i no em vaig voler repetir; vaig considerar que en els 31 films que havia fet ja havia dit tot el que volia dir. Tot i això, jo encara segueixo vinculat al cinema: vinc a Girona a veure totes les pel·lícules espanyoles que es projecten, perquè em van fer membre d'honor de l'Acadèmia i haig de votar els Goya i em sento moralment obligat a veure-les. Ho faig amb molt de gust; a més, tinc entrada gratuïta a les sales de Girona, cosa que agraïxo molt als exhibidors. També lleixo sobre cine. En una frase: en la qüestió del cinema estic al dia en tots els seus aspectes.

—*Joaquim Puigvert:* I el vídeo, no l'has volgut provar mai?

—*(T. M.)* El vídeo, no. El vídeo no m'agrada, i tampoc m'agraden les pel·lícules vistes a la televisió. No en veig cap, a la tele. Fa poc el meu gendre em va dir «Compri's una televisió panoràmica, d'aquestes grosses», i tampoc. No ho puc sofrir.

—I vostè, Joaquim, què en diu, de tot això...?

—*(J. P.)* Jo la darrera pel·lícula en cel·luloide, en súper-8, la vaig fer els anys 80, i va ser precisament una pel·lícula sobre un pastor. Tu, Tomàs, vas començar amb *El pastor de Can Sopa*, em sembla.

—*(T. M.)* Sí, amb *El pastor de Can Sopa*.

—*(J. P.)* Doncs jo feia temps que havia deixat de fer pel·lícules, però a Vilobí hi passava un pastor de Viladrau, que s'estava tots els hiverns en una casa del poble, i a l'estiu pujava amb el ramat fins al Matagalls. Jo en aquell moment vaig pensar que era una bona

ocasió per fer aquesta pel·lícula de la transhumància d'un pastor. Després de la darrera pel·lícula no he sentit la necessitat de fer res més.

—*(T. M.)* Veus?, amb això ens avenim molt bé, amb en Joaquim, perquè jo també vaig fer la pel·lícula *El pastor de Can Sopa*. Aquest pastor era molt normal i anava a pasturar les ovelles a la vora del riu, i quan tornava cap a casa passava per l'hostal de casa —on jo estava una estona quan sortia d'estudi fent guàrdia per si venia algú, ja que els meus pares eren a treballar al camp—, i tot d'un plegat senties en Met de Can Sopa que venia a fer un got de vi, i ell m'explicava les seves vivències. I allò ho vaig trobar tan preciós, tan viu, tan engrescador... que quan vaig tenir una càmera, el primer film que vaig fer va ser sobre ell, amb les seves vivències, la seva estimació per les ovelles, pel seu gos, i la seva vida contemplat els arbres, l'aigua... D'ell en vaig aprendre molt, és de les persones que més bé m'han fet a la vida, ensenyant-me a contemplar la natura i allò que t'envolta,

No em vaig voler repetir, vaig considerar que en els 31 films que havia fet ja havia dit tot el que volia dir (Mallol)

i sobre el col·loqui intern de cada persona: jo em faig la pregunta i la resposta, però mentrestant penso sobre allò.

—Abans del cinema, van passar per la fotografia?

—(T. M.) Jo vaig començar directament pel cinema: em vaig fer soci de l'Agrupació Fotogràfica de Catalunya, i amb tres o quatre companys (Pérez, Gardell i Capdevila) vàrem fer una Associació Cinematogràfica dins l'Agrupació Fotogràfica de Catalunya.

—(J. P.) Jo en aquella època també era per allà, però vàrem tenir problemes amb els socis fundadors de l'Associació, perquè quan nosaltres ens reuníem ells volien jugar a dòmino, i els del cinema fèiem massa soroll i els molestàvem. Em penso que va ser més tard que vàreu fundar una altra associació, l'UCA (Unió de Cineastes Amateurs). Però jo per aquell temps ja no hi era gaire, per allà.

—(T. M.) Jo sí, en vaig ser fundador i president; per poc temps, perquè vaig anar a viure a Torroella i ja no podia

estar per l'UCA. Vaig organitzar la fundació i en vaig deixar la presidència al cap de poc.

—En canvi vostè, Joaquim, sí que va començar amb la fotografia.

—(J. P.) L'afició em venia de petit. Jo havia anat recollint aspectes del medi rural on vivia. Quan en vaig adonar que hi havia alguns oficis que es perdien vaig voler documentar-los, però després de pensar-hi una mica vaig veure que el cinema era la millor manera de recollir-ho: són gent que treballen d'una manera manual, repetint moviments fins a la perfecció, i el cinema em permetia reflectir això. Així vaig començar a fer cinema, i per cert, vaig haver d'aprendre la tècnica d'una manera completament autodidàctica, perquè en aquella època no hi havia llibres, ni escoles, ni res de tot això.

—Vostè, Tomàs, també és autodidacte?

—(T. M.) Sí, i tant! Però el que passa és que havia vist molt de cinema.

Venia un senyor al poble a fer projeccions, amb un carro de quatre rodes preciós, i quan arribava al poble passava per casa a buscar grana per als cavalls, i se m'emportava, i ens vàrem fer íntims amics; em tractava com un fill, tant ell com ella, la seva dona, tot i que no estaven casats perquè venien de França. Allà es pot dir que va néixer la meua fascinació pel cinema.

—A Vilobí, potser recordeu alguna experiència semblant?

—(J. P.) A Vilobí jo recordo de petit alguna sessió de cinema a la plaça amb una màquina d'aquelles que encara voltaven amb una maneta. Precisament els que feien això eren persones d'ètnia gitana, i la gent anava amb precaució perquè es pensaven que mentre eren al cine els robarien les gallines! [Riu.] Si hi hagués hagut en Sarkozy els hauria enviat a casa.

—El fet de dedicar tantes hores al cinema, tant treball i esforç, i que les pel·lícules tinguessin poca dis-

*Després de la darrera pel·lícula,
no he sentit la necessitat
de fer res més (Puigvert)*

JOAQUIM PUIGVERT

(Vilobí d'Onyar, Girona, 1928), fill de mare mestra i pare farmacèutic, aficionat a la fotografia, va seguir els passos del seu progenitor tant en la professió com en la seva afició per la fotografia. El 1953 va començar a fer cinema *amateur* i va realitzar curtmetratges documentals a l'entorn dels oficis artesanals. El 1954 estrenà *Esclops d'artesanía*; el 1956, *El rajoler*, i ja més endavant, *Càntirs negres* (1977), *En Pasqual Molí. L'últim culleraire de Tortellà* o *La matança del porc a Can Riqué* (1984). Paral·lelament s'interessà per l'experimentació amb un seguit de peces breus: *Exp. núm. 1*, *Exp. núm. 2* i *Exp. núm. 3*, fetes a partir de la intervenció directa i aleatòria sobre el negatiu. Aquesta tasca pacient i exploratòria la compaginà amb els curtmetratges documentals, com *El pelegrí de Tossa* (1957), *La processó de Santa Cristina* o la sèrie dedicada a l'artista i amic seu Domènec Fita.

tribució, els va fer pensar mai a deixar-ho?

—(J. P.) No, mai, perquè jo em dedicava a fer això per dos motius: primer perquè m'agradava, i després perquè jo havia vist fotografies del poble dels anys 10, 20 o 30, i veies el poble diferent respecte als 40 i 50, i em va semblar que això tenia un interès cultural.

—I no van pensar mai a dedicar-s'hi d'una manera més professional?

—(J. P.) No, no, mai.

—(T. M.) Jo vaig treure el nas en el cinema professional, primer fent la foto fixa en una pel·lícula que es deia *Su propio destino* i després vaig passar per molts altres àmbits del cinema, però vaig veure que no em

convenia, perquè la meua posició respecte al món és pensar i expressar-me sobre el temps, el temps que vivim, i vaig veure que això no tenia públic, no era comercial, de manera que vaig abandonar el cinema professional per passar a fer el meu cine. En el 30% de les meves pel·lícules el protagonista és el temps i la pregun-

Vaig haver d'aprendre la tècnica d'una manera autodidàctica, perquè en aquella època no hi havia llibres ni escoles (Puigvert)

TOMÀS MALLOL

(Sant Pere Pescador, 1923)
ha estat des de sempre un apassionat del cinema. El 1956 realitzà la seva primera pel·lícula com a cineasta *amateur*, *El pastor de Can Sopa*, i una primera incursió en el cinema professional, com a director de fotografia, en la coproducció italoespanyola *Su propio destino*. Decidí continuar com a cineasta *amateur* i va fundar l'UCA, Unió de Cineastes Amateurs, amb seu a Barcelona. En vint anys, fins al 1977, Tomàs Mallol realitzà 31 curts cinematogràfics, que li valgueren diversos premis internacionals de cinema *amateur*. Els films de Tomàs Mallol es caracteritzen pel seu perfeccionisme formal, pel ritme lent de les imatges i, en definitiva, per la seva obsessió per l'espai i el temps. Des dels anys seixanta, i paral·lelament amb el cinema, començà a realitzar una gran tasca com a col·leccionista, i aplegà una de les millors col·leccions de precinema d'Europa. Aquesta col·lecció va ser adquirida l'any 1994 per l'Ajuntament de Girona per convertir-se en el fons del Museu del Cinema.

ta «Què és el temps?». Un passar, un capbussar-se, una espera, la il·lusió d'un quan encara viu, l'espera de la mort... També en vaig fer altres que no tenien res a veure amb això, per exemple *Mástiles*, que es va projectar a París, durant un cap de setmana. *Mástiles* és el reflex dels pals dels vaixells al port d'Arenys. Amb aquest

curt vaig demostrar a la plebs de París que militava a la pintura abstracta que allò que ells deien que era fruit de la seva ment ja ho havia descobert la natura: només cal saber-ho observar i copsar; tot el curt és pintura abstracta. Va tenir un èxit esclatant: hi vaig anar per un dia i me n'hi vaig haver de quedar quatre.

—A vostè, Joaquim, també el van seleccionar en algun festival gran, per exemple Sant Sebastià.

—(J. P.) A Sant Sebastià van seleccionar un tipus de pel·lícules molt diferents de les primeres que havia fet. Eren unes pel·lícules experimentals. Hi va haver un moment que no podia sortir gaire de casa perquè estava molt lligat a la

Vaig treure el nas en el cinema professional i vaig veure que no em convenia (Mallol)

farmàcia, i un temps abans havia vist unes pel·lícules de l'escocès Norman McLaren que m'havien interessat molt, on pintava i dibuixava directament a la superfície del cel·luloide, i aleshores vaig pensar: «Ara que no pots sortir de casa a fer cinema, aprofitarem els caps de pel·lícula que hi ha per casa i provarem de fer una pel·liculeta d'aquestes», i en vaig fer tres o quatre d'aquest tipus. I amb una d'aquestes, l'any 1959, em varen donar el premi de cinema abstracte a Sant Sebastià. Aquestes són ara conegudes perquè les han inclòs en un DVD que es diu *Del éxtasis al arrebat*o.

—**Però...**

—(J. P.) Ah, i per cert, d'aquestes pel·lícules són de les úniques que n'he cobrat drets d'autor; no cap milionada, 600 euros, però no n'havia tret mai ni cinc, de cap pel·lícula, i curio-

sament d'aquestes, que no em van costar res, són de les que n'he cobrat drets. —(T. M.) Amb el cinema no hem guanyat mai ni cinc! Jo vaig anar a París i m'ho vaig haver de pagar de la meua butxaca. El que passa és que ho pagues a gust.

—**Però tot i aquestes incursions més experimentals, a vostès els podríem definir com a documentalistes?**

—(T. M.) En definitiva, les nostres pel·lícules són més documentals que de ficció.

—(J. P.) Jo crec que de fons són més documentals. A part d'aquestes pel·lícules que et deia abans, la resta són documentals. Per cert, jo quan vaig deixar el cinema vaig fer més pel·lícules experimentals en vídeo, però tinc un problema amb el muntatge amb l'ordinador, en canvi, amb fotografia sí que en sé, sobretot amb el Photoshop. Precisament, l'any que ve mirarem de fer una

exposició que es dirà segurament «Del *dark room* al Photoshop», és a dir, des que revelaves tacant-te les camises fins avui, que pots fer muntatges tranquil·lament assegut davant l'ordinador.

—**Vostè, Tomàs, no ha entrat en el món de la informàtica?**

—(T. M.) En passo totalment!

—**Per algun motiu en especial?**

—(T. M.) Quan van sortir els ordinadors vaig pensar que per a això jo ja era grandot, i que no calia posar-m'hi perquè tindria una vida no gaire llarga, però el cas és que si en aquell moment hagués sabut que la meua vida seria llarga com –gràcies a Déu– ha estat, m'hi hauria posat, perquè ara em sap greu. Ara ja he fet tard, i no val la pena que m'hi acostumi perquè em queden pocs anys: en tinc 87 i no crec que allargui gaire més, no sé... fins als 100. Jo hi vaig, cap als 100; saps per què?

El millor lloc per veure una pel·lícula és posar-te en perpendicular a la pantalla, a una distància igual a la mida de la pantalla més un terç (Mallol)

—Per què?

—(T. M.) Perquè dels 100 en endavant se'n moren molt pocs, i potser jo amb una mica de sort me n'escapo! [Riu.]

—Els puc demanar que escullin cada un una pel·lícula de l'altre?

—(J. P.) Jo, d'en Tomàs, escolliria *Instante*, i una altra que es diu *Homenatge*, un homenatge al seu pare, que estava molt bé.

—(T. M.) Jo d'en Joaquim escolliria *Hivern*, aquella on un grup va a buscar la llenya per fer el foc.

—(J. P.) Precisament aquesta és una pel·lícula que s'ha perdut!

—(T. M.) Ah, s'ha perdut?

—(J. P.) Sí, a les inundacions de l'any 1965.

—(T. M.) Va donar la casualitat que el mateix any tots dos vàrem presentar al concurs nacional dues pel·lícules que tractaven de l'hivern, i totes dues es deien *Hivern*.

—(J. P.) Dues pel·lícules que es deien igual i que no tenien res a veure l'una amb l'altra: ell la va fer centrant-se en les barques de l'Escala, i jo en les xemeneies de Vilobí, un poble de pagès, centrant-me en un home gran que no tenia llenya i havia d'anar a fer-ne al bosc. Jo la vaig presentar com a documental al concurs nacional.

—(T. M.) Era una ficció documental...

—(J. P.) Doncs en canvi me la van classificar com a *argumental* (de ficció).

—(T. M.) El meu *Hivern* era centrat en la Costa Brava, un cop marxen els turistes i la gent torna a la rutina de cada dia, demostrant el seu *carinyo* pel mar, per les barques, per l'aigua... La vida autòctona de l'hivern i com la gent passa els dies amb les seves coses.

—(J. P.) Al concurs no ens podíem pas barallar, perquè a tots dos ens van donar el mateix premi! [Riu.]

—(T. M.) Sí, la medalla de plata.

—Són conscients que ara hi ha molts cineastes catalans que fan un cinema molt semblant al de vostès i triomfen als festivals internacionals?

—(J. P.) Sí, però ara ells ja treballen com a professionals. A més, tenen l'avantatge que tots treballen en vídeo, i mitja hora de vídeo val dos euros; en canvi, abans...

—(T. M.) Havies d'anar amb compte, perquè el metratge era molt car... Ara tens una càmera de fotos i en una pastilla d'aquestes t'hi caben 500 fotos, per acabar escollint-ne tres.

—Abans en Tomàs ja ha dit que ell sí que hi anava, per la qüestió de les votacions als Goya, però vostè, Joaquim, hi va sovint, al cinema?

—(J. P.) No, no hi vaig gaire; alguna que m'interessa molt la passo a casa en DVD.

—(T. M.) Jo a casa a la televisió no hi veig res. Ara tinc una tele gran però

Els cineastes d'ara ja treballen com a professionals. A més, tenen l'avantatge del vídeo, en el qual mitja hora val dos euros (Puigvert)

—Hi ha algun cineasta actual que els interessi especialment?

—(T. M.) Sí, aquell que va fer *El cant dels ocells*.

—L'Albert Serra.

—(T. M.) Ho vaig trobar preciós. Per a mi la pel·lícula és una mica massa llarga, però els tres reis anant a adorar el nen Jesús, passant per una muntanya de sorra i que van desapareixent, desapareixent... i llavors tornen a aparèixer i van pujant... això per mi és un poema, un poema indescriptible! Llavors resulta que l'argument només és que van adorar el nen Jesús, però el poema jo ja l'he vist.

—I vostè, Joaquim?

—(J. P.) Jo la veritat és que de cinema n'he vist molt poc; estic en una època en què em torno a dedicar més a la fotografia i he deixat el cinema una mica de banda.

—I la televisió, la segueixen? Miren alguna sèrie?

—(J. P.) El temps, les notícies i els partits de futbol!

—(T. M.) A mi la televisió no m'agrada: la pantalla és massa petita, no ho sento bé...

—Ara que els han fet tants homenatges (el DVD que comentàvem abans, el premi al Curt.doc de Vidreres, el premi que porta el nom d'en Tomàs al Festicurts de Figueres, el carrer que li dedicaran a vostè, Joaquim, a Vilobí...), què els semblen? Els molesten? Els agraden?

—(T. M.) A mi m'agrada que em reconeixin una feina feta, però si no hi fossin no passaria res; jo he fet les pel·lícules per a mi, no perquè me les reconeixin els altres.

—(J. P.) A mi el que m'agrada més és arribar a casa i veure les medalles i copes. La meua família sempre es queixava que hi havia feina a treure'n la pols, tot i que estan en un bloc encastat a la paret que em va fer l'amic Fita, però quan veig els premis, veig i penso en els companys de l'època i em fa il·lusió.

—I vostès se senten influenciats per les avantguardes artístiques?

—(J. P.) A mi les avantguardes sempre m'havien interessat. Jo en cinema vaig estar influenciat per McLaren, i en fotografia vaig fer alguns fotomuntatges de tipus surrealista. Abans el muntatge al laboratori era molt difícil, i ara amb el Photoshop i la fotografia digital m'hi esplaia una mica. Fent un fotomuntatge dones a una foto una durada i una dimensió diferents de les que tindria una imatge sola: es tracta d'una associació. Ara quan surto amb la càmera faig les fotografies en funció que després em puguin servir per fer un fotomuntatge. Al fotomuntatge m'hi vaig aficionar en un viatge a Atenes que vàrem fer amb el Museu d'Art; allà vaig fer un munt de fotografies que ara intento muntar, construint temes de mitologia grega, i potser se'n farà una exposició.

—Estan assabentats de la nova llei del cinema? En tenen opinió?

—(T. M.) Jo crec que aquesta llei és equivocada perquè coarta la llibertat del cineasta; una llei sempre coarta la llibertat, i en la qüestió de l'art és important que puguis fer allò que vulguis. Jo sabia que les meves pel·lícules no tindrien públic. Per exemple, la meua pel·lícula *Homenatge* no és més que el meu pare que agafa un carro i se'n va a Figueres; amb això ja està explicada, però hi ha altres coses importants en la pel·lícula: la bellesa, la plasticitat del metratge, el ritme o la fotografia. Amb aquesta llei s'establiran uns canons que els hauran dissenyat uns senyors als quals tinc tot el respecte, però que, des del meu punt de vista, de cinema dubto que hi entenguin res. I els canons no m'interessen, a mi m'interessa ser lliure.

—(J. P.) El muntatge, el *tempo*, els enquadraments... això és important.

—I vostè, Joaquim, què n'opina, de la llei?

—(J. P.) A mi no em preocupa.

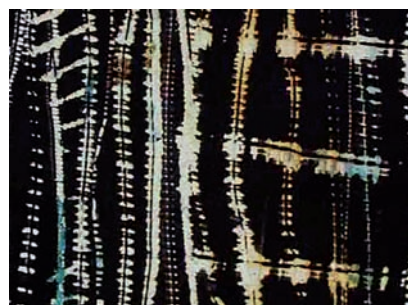
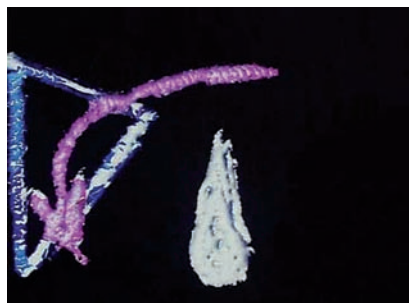
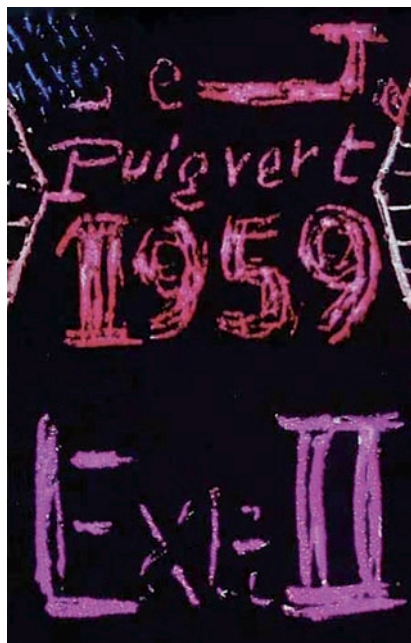
—(T. M.) A mi sí, que em preocupa!

—(J. P.) Ho dius per la qüestió que es puguin fer pel·lícules en català i tot això?

>> *Fotogrames del film Homenatge, de Tomàs Mallol (1975 - 16 mm - 6'30").*

no m'agrada veure-ho allà, perquè no ho puc veure com ho veig al cinema. El millor lloc del cinema per veure una pel·lícula, un lloc que he estudiat jo mateix sense que ningú m'ho hagi explicat, és posar-te en perpendicular a la pantalla, a una distància que ha de ser igual a la mida de la pantalla més un terç. Aquest és el millor lloc, allà on et dona més sensació de relleu i profunditat de camp. Si això ho faig a casa m'hauria de posar a un metre trenta, i hi estic massa a prop i ja no m'agrada.

A mi m'agrada que em reconeixin una feina feta, però sense premis no passaria res; jo he fet les pel·lícules per a mi (Mallol)

>> Negatius ratllats i pintats, que produeixen vertiginoses imatges al ritme de la música: Exp. núm. I (1958) i Exp. núm. II (1959), de Joaquim Puigvert.

—(T. M.) A mi això no em preocupa: les pel·lícules es faran en català si el públic pren consciència que ha d'anar a veure les pel·lícules en català, que posi el seu granet de sorra i que vagi a veure allò fet en català. Potser no li agradarà, però contribuirà que en el nostre país es facin coses: ben fetes o mal fetes, però que es facin coses. Això és important.

—Així, convindrem que per a vostès les polítiques cinematogràfiques de la Generalitat han estat errònies?

—(T. M.) El govern no s'hi hauria de posar, en això; això és art, i els governs millor que no s'hi posin.

—(J. P.) En general hi hauria d'haver més llibertat per al creador, que el deixin treballar tranquil.

—A les noves generacions els donarien algun consell?

—(T. M.) Jo els donaria un consell: que facin allò que els surt de dintre. Aquest consell jo l'he experimentat, i encara que les meves pel·lícules no haguessin tingut cap guardó, ni haguessin estat

seleccionades als festivals, jo n'hauria estat igualment satisfet.

—(J. P.) Precisament aquest és l'avanatge del cinema *amateur*: que et permet fer un cinema amb llibertat. Et costava uns diners, però podies fer el que volguessis sense haver de donar cap explicació a ningú. En un sistema professional estàs subjecte a molts ets i uts i és molt més difícil treballar lliurement. Jo, l'única pel·lícula que he fet professionalment és una pel·lícula sobre l'acomiadament de missioners. Hi ha una part documental real i una reconstrucció on en Carles Vivó fa el paper de missioner. Dic que era professional perquè jo no vaig haver de pagar la pel·lícula. Ara crec que la passaran en un homenatge a en Carles Vivó que fan al Museu d'Història.

—Li veuen algun futur, al cinema en tres dimensions? Han vist alguna pel·lícula en 3D?

—(T. M.) Jo sí que n'he vistes, i no hi veig cap futur, ho veig fals.

—(J. P.) Cridarà l'atenció en un primer moment i després passarà com

amb altres invents, que quan s'ha acabat l'eufòria s'han anat apagant.

—(T. M.) Per exemple, jo et tiro un cop de puny i sembla com si et piquessin a la butaca número 16; això no és normal.

—(J. P.) El que passa és que quan hi ha un invent d'aquests se n'abusa massa. Quan es va acabar el cinema mut i es va passar al sonor, a totes les pel·lícules els actors parlaven pels descoberts, el cinema es va posar a imitar el teatre i va perdre qualitat, la qualitat d'aquelles pel·lícules..., per exemple les russes dels anys 20, com *El cuirassat Potemkin*. Es va perdre molt del que s'havia guanyat. I després arriba el tecnicolor i vinga, fot-li color!

—(T. M.) Jo ja n'he vist, de pel·lícules en 3D, però no tornaria pas a veure-les pel sol fet de ser en 3D; això ja ho tinc superat.

—Juguem una mica: em podrien dir un director que els hagi marcat?

—(T. M.) De tots els temps, Luchino Visconti.

—(J. P.) Jo sóc partidari del cinema mut, per exemple Eisenstein.

L'avantatge del cinema amateur és que podies fer el que volies sense haver de donar cap explicació a ningú (Puigvert)

—**Una pel·lícula?**

—(T. M.) *Mort a Venècia*.

—(J. P.) *El cuirassat Potemkin*.

—**Un actor?**

—(J. P.) Jo sóc de documental, i no m'he fixat gaire en els actors.

—(T. M.) Jo no te'n sabria dir cap, perquè no hi crec, en els actors: encara que n'hi ha que ho foten de collons, fingeixen alguna cosa. El cinema per a mi és el documental, és un document on hi ha personatges autèntics.

—**Un lloc on els hauria agradat rodar una pel·lícula i no han pogut anar-hi?**

—(J. P.) Jo li deia abans a en Tomàs, en entrar aquí a la biblioteca, que aquí al Casino una pel·lícula ben ambientada donaria molt de si.

—(T. M.) A mi no em queda recança de cap lloc, he fet el que he volgut. La segona pel·lícula que vaig fer va ser *L'Empordà*, que -deixeu-m'ho dir d'una manera grandiloqüent- volia ser una oda i un poema al meu país, i no ho va acabar essent; em va quedar bé, però podria haver estat molt més poètica.

—**Reivindiquen algun altre cineasta amateur de la seva època?**

—(J. P.) I tant: per exemple en Joan Capdevila, que va treballar una mica semi-professional, i que era molt interessant.

—(T. M.) L'Artur Peix, en Colomer, en Borràs...

—(J. P.) Aquí a Girona, en Solà òptic havia fet alguna pel·lícula, a més de l'Antoni Varés, és clar!

—(T. M.) En Varés va ser un dels meus pares cinematogràfics.

—**Volen dir alguna cosa per acabar?**

—(T. M.) Jo, si em deixeu dir alguna cosa, estic satisfet de la vida, perquè tot el que m'he proposat la vida m'ho ha permès, i això és molt d'agrair. He pogut treballar en el que m'ha agradat, he fet 31 pel·lícules i a les acaballes de la vida he fet un museu. Després d'això només em queda cantar una cançó: «Qué más puedo pedirle a la vida / si tengo tus besos, / qué más puedo desear / si me has dado la felicidad».

—(J. P.) Jo crec que el cinema, i tot el que és el món audiovisual, hauria d'entrar en l'ensenyament primari i insistir-hi bastant, perquè en un món com el d'avui, amb milers de milions d'imatges, el jovent que puja va a aprendre a llegir i a escriure, però a més d'això haurien d'ensenyar-los moltes més coses sobre el món audiovisual.

Després de més d'una hora i mitja de conversa anem per recollir; darreres fotos i darreres converses. Mentre a fora torna a ploure, a la biblioteca, Mallol i Puigvert posen somrients davant la càmera i parlen de manera distesa. Continuem recollint i ells s'acomiaten agraïts. «Aquestes coses em fan sentir viu», diu en Tomàs. En Joaquim se'n va a buscar unes còpies que ha portat a revelar, una mica inquiet per l'hora, i ja pensa en la següent feina. Ells se'n van i nosaltres tanquem el darrer llum de la biblioteca. Ha estat una tarda agradable que, com diu en Tomàs Mallol, ha arribat al seu «*Fin definitiu!*».

Jordi Dorca és tècnic del Museu del Cinema i director artístic del Festival Curt.doc de Vidreres.

Trobareu l'enllaç amb el documental que recull l'entrevista i la sessió fotogràfica a l'espai web de la revista.

Jo crec que aquesta llei del cinema és equivocada perquè coarta la llibertat del cineasta, i en art és important que puguis fer allò que vulguis (Mallol)